

Thus, the afore said allows concluding that contemporary school practice has considerable developments in the implementation of health care perspectives of primary school lessons improvement. It was found out that health care technology helped teachers to resist school forms of pathology with the help of pedagogical means. However, at present stage the conceptual and practical developments in health care in the educational process are not actually been taken into account. Theoretical significance and the lack of practical research of this problem open many prospects for its further studies.

Key words: health, lifestyle, valeology, health care, education, aspect of technology.

УДК 37.013

О. М. Ткаченко

Кіровоградський державний педагогічний
університет імені Володимира Винниченка

ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ ЧУЙНОСТІ ДО ПРИРОДИ В МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ НАРОДНОЇ ГРИ

У статті акцентовано увагу на вагомості формування естетичної чуйності до природи в молодших школярів для ефективності розв'язання завдань еколого-естетичного виховання в контексті реалізації вимог компетентнісного підходу в освіті; виявлено виховний потенціал народної гри в підготовці підростаючих поколінь до гармонійної взаємодії з природою через відчуття унікальності, усвідомлення зовнішньої і внутрішньої виразності різних об'єктів і явищ довкілля, що викликає в дитини прагнення до їх збереження й фіксування своїх вражень у художній формі.

Ключові слова: еколого-естетичне виховання, компетентнісний підхід в освіті, естетична чуйність до природи, виразність природи, формування естетичної чуйності до природи в молодших школярів, народна гра.

Постановка проблеми. Реалізація вимог компетентнісного підходу в освіті зорієнтована на виховання компетентної людини, здатної розв'язати й проблеми планетарного рівня, серед яких чи не найвагомішими є екологічні. Інтенсифікація пізнання людиною природи та потреба збереження її життєвих ресурсів актуалізують проблему формування еколого-естетичної культури особистості як умови гармонізації взаємодії людини і природи через виявлення їхньої єдності в процесі раціонального й емоційного пізнання, яке здійснюється в межах еколого-естетичного виховання.

Еколого-естетичне виховання у трактуванні сучасних науковців пов'язане зі зміною суб'єктивних орієнтацій людини у спілкуванні з природою з оцінно-споживацької настанови на пізнавальну, духовно-емоційну, що відбувається в процесі формування у школярів естетичної чуйності до природи як стійкої здатності до безпосереднього емоційного переживання своєї єдності з природою. Особливе місце в цьому процесі займає народна гра, оскільки вона має значний потенціал у розвитку чуттєвої сфери дитини й у ній сконцентровано багатовіковий досвід гармонізації взаємин людини та природи.

Аналіз актуальних досліджень. Проблему застосування природи в естетичному вихованні, концепцію та окремі питання еколого-естетичного

виховання розроблено І. Ф. Гончаровим, І. Д. Зверевим, Л. П. Печко, І. Ф. Смольяніновим, Г. С. Тарасенко, Д. Х. Хацкевич. Специфіку відображення природи в дитячому, зокрема й ігровому, фольклорі констатовано Б. Д. Грінченком, В. М. Верховинцем, М. О. Русовим, Г. В. Довженок, К. В. Луганською та ін. Застосування гри в процесі традиційного виховання дитини узагальнено Г. Н. Волковим, Н. В. Кудикіною, В. С. Кукушиним, Н. В. Лисенко, В. А. Мосіяшенком, Є. Н. Приступою, М. Г. Стельмаховичем, Є. І. Сявавко, М. А. Хайруддіновим та іншими вченими. Можливості та специфіку застосування народної гри з метою формування в молодших школярів естетичної чуйності до природи не розглянуто в науковій літературі, що й зумовило мету цієї статті.

Мета статті. З'ясування можливостей різних складників народної гри у формуванні естетичної чуйності до природи в молодших школярів.

Виклад основного матеріалу. Об'єктивною основою взаємодії екологічної та естетичної культур суспільства є виховання в людини здатності ставитись до природи як до естетичної цінності. Ця здатність передбачає чуттєве пізнання світу, в результаті якого людина починає бачити особливе в природі, розуміти унікальність і неповторність кожного її об'єкта і явища.

Важливою ланкою у вихованні ціннісного ставлення до природи виступає початкова школа, що зумовлено особливостями психічного розвитку молодших школярів, їх спрямованістю на цілісне сприйняття природних об'єктів, одухотворення й олюднення природи, виникнення творчих задумів естетичного вдосконалення природних образів, збереження й відтворення живого, детального зображення раніше сприйнятих сцен тощо. Дослідження вчених, шкільна практика доводять, що прогалини у вихованні ціннісно-естетичного ставлення до природи в дітей цього віку призводять до вироблення в них настанови на бездумне й безвідповідальне нанесення шкоди природі в різноманітних життєвих ситуаціях. Актуальність естетичного відчуття природи в цей період є основою формування в молодших школярів естетичної чуйності до природи.

Вихідним положенням у визначенні естетичної чуйності до природи є уявлення про виразність природи. Категорія «виразне» утвердилась у межах екологічної естетики як результат переоцінки критеріїв естетичного стосовно природи. Концепція розуміння естетичного як виразного має свої витoki в ученні Аристотеля про символічну виразність речей, зріє в ідеях Ф. Шиллера, Ч. Дарвіна, Б. Кроче, розгортається в працях А. Ф. Лосєва, М. М. Бахтіна, Р. Арнхейма, утверджується в дослідженні Л. П. Печко. Виразність, за визначенням А. Ф. Лосєва, передбачає «деяку цілісну й живу єдність внутрішнього та зовнішнього, змісту й форми» [3, 571]. У трактуванні Л. П. Печко – це універсальна характеристика об'єкта природи, «позначення зовнішньочуттєвої вираженості» його своєрідної сутності, «що виступає джерелом емоційного відгуку й естетичного відношення особистості» [5, 80].

Отже, поняття «виразність природи» являє собою єдність зовнішньої і внутрішньої виразності. Основою зовнішньочуттєвої виразності в природі є її предметна конкретність і визначеність, багатобарвність, багатоголосся, різноманіття ароматів, пластики, форми. Сприйнятті зовнішні виразні властивості природи наповнюються певним змістом, олюднюються, отримують своє нове життя у вигляді суб'єктивних образів природи, які відображають її внутрішню виразність.

Стійка здатність людини до безпосереднього емоційного переживання своєї єдності з природою, що ґрунтується на естетичній сприйнятливості стосовно низки об'єктивних виразних форм природної реальності, викликає прагнення зберегти естетичне в природі, передати іншим у процесі спілкування свої враження, була визначена нами як естетична чуйність до природи.

Основні орієнтири виховання еколого-естетичної культури, окреслені в працях Л. П. Печко, у поєднанні з урахуванням особливостей розвитку дітей молодшого шкільного віку, усвідомленням сутності та взаємозалежності компонентів процесу естетичної чуйності до природи дають змогу визначити наступні напрями виховання в дітей естетичної чуйності до природи: 1) розвиток сприйнятливості до природи, орієнтація на чуттєвий досвід дитини, поступовий перехід від найбільш яскравих до малопомітних зовнішніх властивостей природних об'єктів в умовах поглиблення споглядання; 2) удосконалення уяви, розвиток здатності дітей зливати побачене з уявним, створювати фантастичні образи й розуміти розмаїття взаємозв'язків людини з близькою їй природою; 3) розвиток емпатійних здібностей, педагогічно тактовна постановка дітей у позицію засвоєння ролей природних об'єктів і художньо-природних образів у спеціально створених ситуаціях, що дає змогу досягти емоційної децентрації, сприяє перенесенню почуття на природні об'єкти; 4) удосконалення здатності до естетичної оцінки об'єктів природи; розвиток образного й абстрактного мислення через порівняння цих об'єктів [7, 11–12].

Аналіз сутності естетичної чуйності до природи та специфіки її формування в дітей молодшого шкільного віку засвідчує доцільність оцінки та організації цього процесу з позицій компетентнісного підходу. Так, естетичну чуйність до природи можна уявити як сукупність цінностей, відношень і переконань щодо природи; знань про виразні характеристики різних об'єктів довкілля; умінь і навичок розрізняти властивості природних об'єктів і явищ, відображати своє ставлення до сприйнятого художніми засобами, здатність отримувати від цього задоволення. Естетичну чуйність у межах завдань еколого-естетичного виховання варто розглядати як компетенцію, передумову для формування деяких ключових і спеціальних екологічних компетентностей.

У контексті реалізації ідей компетентнісного підходу в організації еколого-естетичного виховання особливої ваги набуває народна гра, оскільки вона забезпечує збагачення різних видів еколого-естетичного досвіду, осмислення сприйнятої інформації щодо природи та особистісне ставлення до них. Саме ці положення, на думку А. Н. Хомського, В. В. Краєвського, А. В. Хуторського та інших науковців, характеризують новий підхід в освіті. У народній грі закріплено багатовіковий досвід успішного формування окремих якостей особистості, ставлення людини до дійсності та природи зокрема. У процесі гри вдосконалюється досвід сприйняття різних властивостей природи, диференціації об'єктів і явищ природи як естетичних цінностей, емоційного та художнього їх опрацювання тощо.

Різні компоненти й елементи народної гри (назва, ігрова атрибутика, роль, ігрові дії, стосунки у грі, примовки, засоби розподілу ролей тощо) концентрують педагогічний потенціал у сфері еколого-естетичного виховання.

Ігри різних народів світу, зокрема й українців, часто мають назви певних об'єктів природи, передбачають створення у грі образів тварин, рослин або застосування ігрової атрибутики природного походження, що вже є цінним для обраного напряму виховання дітей. У дитячих народних іграх фігурують різні об'єкти і явища природи, які віддзеркалюють погляди представників певних народів на природу, особливості життя в ній. Так, в іграх згадуються об'єкти неживої природи: земля, небо, вода, сонце тощо. Залежно від місцевості проживання, ці об'єкти варіюються. Наприклад, у мешканців пустель фігурує пісок (гра «Чарівний пісок» у малайців, «Прихований пісок» в арабів Йемену), усі народи особливу увагу надають певним водоймам (гра «Річечка» – в азербайджанців, «Солом'яне море» – у чилійців, «Ліс, болото, озеро» – у білорусів, «Розлилися води» – в українців тощо), не вважають сніг звичним явищем природи й тому своє захоплення «білим, ніби в казці, снігом» віддзеркалюють у грі «Завію-віхолу» німці.

Н. В. Кудикіна нагадує, що давні фольклорні ігри українців віддзеркалюють досвід спілкування, насамперед, з неживою природою, що відповідає релігійним поглядам того часу [2, 163]. Поступово з'являються й ігри з об'єктами живої природи. Найчастіше в іграх створюються образи звірів, птахів, домашніх тварин. Перевага, звісно, віддається істотам, які є шанованими тим чи тим народом, водяться в певній місцевості. Українці, молдовани, японці в іграх виявляють свою любов до лелек, вірмени, туркмени та монголи – до коней, ескімоси й коряки – до оленів, англійці – до риби, австралійці – до кенгуру, малайці – до черепах, небайдужість до левів і антилоп демонструють нілотські народи, героями ігор у багатьох народів є гуси, зайці, жаби, коти, кури, миші тощо.

Народні ігри відображають зацікавлення та прив'язаність людей до рослинного світу. Так, дуб часто фігурує в українських іграх та асоціюється з

домівкою, захистом. Подібне значення дерева можна спостерігати також в іграх дітей африканських народів. Наприклад, в африканській грі «Данда» дії відбуваються на дереві та біля нього, там само гравці вберігаються від «шакала». В українських іграх трапляються гарбуз, кавун, лобода, петрушка, мак, коноплі, хрещений барвінок тощо. У різних народів світу в іграх згадуються фрукти (наприклад, в іспанській грі «Козубець із фруктами», у ході якої діти називають відомі фрукти та в ускладненому варіанті – їх описують; у молдавській грі «Яблуко» визначаються різні стани цього фрукта), квіти (так, таджицькі діти грають у тюльпани, корейські – створюють кущ, який цвіте, а в Індії переможців ігор вшановують вінком з квітів), притаманні певній місцевості інші дари природи (наприклад, в Бразилії низка народних ігор присвячена бобам).

В іграх та ігрових примовках назви природних об'єктів вимовляються переважно ласкаво, із застосуванням зменшувальної форми: «Котик і мишка», «Маківочка», «У зайчика», «Соловеечку, сватку, сватку» (українські ігри), «Річечка» (азербайджанська гра), «Перепілонька» (білоруська гра), «Спутані рисачки» (литовська гра), «Мишки в нірках», «Павучки» (російські ігри). В ігрових примовках природні об'єкти олюднюються, асоціюються з рідним, близьким («братиком», «сестричкою», «кумонькою»). Таке вживання назв природних об'єктів виявляє та закріплює позитивні емоції дітей щодо природи.

Розподіл ролей у грі може здійснюватися багатьма способами, серед яких важливе місце для формування в дітей естетичної чуйності до природи займають лічилки, зговірки, загадки. У них часто фігурують об'єкти природи, звертається увага на кольори, форми, звуки природи, відбувається одухотворення рослин і тварин. Показовими в цьому сенсі є такі зговірки та лічилки: «Що ти обриєш: зелену капустину чи велику морквину, гарне яблучко на гілці чи грушки на тарілці?», «Що тобі подарувати: зайчика сіренького чи лисенятка руденького?»; «Стоїть півень на току у червоному чобітку. Будем півника просити: «Ходи жито молотити!»; «Один, два, сич та сова, ластівочка-чорнобочка, біла курочка-квочка, ворона гостроока, строката сорока. І ще не всі: перепілка у вівсі, дядько-дятел на суку, горобійко на току».

В іграх, як засвідчують і наведені у приклад лічилки та зговірки, знаходять відображення зовнішні властивості природних об'єктів, передусім, – колір. Наприклад, російська гра нагадує, що є мишки білі та сірі; литовська – сірий зайчик-побігайчик; українські – сірі коти, сіра-біла-волохата гуска, бичок – половий (світло-рудий), мурий, рябий, сірий, білий, чорний; масті коней – білий, рябий, гнідий, чалий, сивий, сірий, у яблуках, рудий з білою зіркою на лобі. Гра австралійських аборигенів «Зелений пазл» передбачає відтворення листка дерева за його частинами з урахуванням наявності різних відтінків зеленого. В іграх описуються також форми, особливості рухів,

пластика природних об'єктів. Діти віддзеркалюють певні особливості природних об'єктів в ігрових діях. Так, у грі народів того «Велика змія» дитина імітує рухи змії, яка полює; у російській грі «Павучки» гурт з декількох дітей імітує рухи комах з великою кількістю ніг. В українській грі «Соловеєчку, сватку, сватку» діти показують, як росте мак, а в грі «Громак» – удосконалюються знання дітей про будову пташиних гнізд.

Значна кількість ігрових дій покликана закріпити уявлення дітей про зовнішню виразність різних об'єктів природи, а також поставити дитину в умови актуальності для неї цього аспекту дійсності. Гравець уважніше спостерігає за зовнішніми властивостями природи, вчиться їх називати та передавати за допомогою голосу, міміки і пантоміміки. Наприклад, в ескімоській грі «Круторогі олені» діти показують бій оленів; у польській грі «Цапки» – штовхання цапків; в англійській «Риба-кит» – показують особливості поведінки, характерні рухи різноманітних риб; у казахській грі «Сова» – гравці, подібно до жабенят, кумкають, як козенята – мекають, як жеребчики – іржуть; у грузинській грі «Бакакоба» – жабки скачуть та квакають; в індіанських іграх діти вчать читати сліди тварин, імітувати голоси птахів і звірів у певні моменти їхнього життя, наприклад: писк орлиці, яка кличе своє пташеня. Асоціації дітей при сприйнятті звукової гама природи закріплюються у спеціальних ігрових примовках. Так, відомі українські народні дитячі примовки дають змогу в людському голосі почути крик журавлів («Кру-кру-чукру-кру, кругом-кругом-кругом, кру-кру-цукру, нема-нема, кру-кру-ключем, ключем-ключем»), звуки щебету ластівки («Червачі-брухачі випили, виїли: нам нема нічого») тощо [1, 299].

У грі діти безпосередньо знайомляться з якостями певних природних об'єктів. Наприклад, у чилійській грі «Солом'яне море» діти, сидячи на соломі, розвивають свої тактильні відчуття та сприйняття цього об'єкта природи на запах; запах листя запам'ятовує й сова у грі народів групи мандінго «Гра в сов», оскільки спить у купі листя, з-під якого її виманюють миші; у французькій грі «Весела дуель» діти переносять у ложці яблука, картоплю, горіхи, тим самим відчують їхню вагу та форму; подібне простежується у грі народів групи нігер-конго «Калабаш», де пара гравців лобами затискує калабаш (різновид посуду з гарбуза) й чимдуж біжить до умовного місця.

Прийняття ігрової ролі вимагає занурення в уявну ситуацію, використання наявного чуттєвого досвіду, на основі якого гравець ідентифікує себе з іншими. Наприклад, прийняття ролі якої-небудь тварини базується на ознайомленості з її зовнішнім виглядом, особливостями поведінки, звучанням голосу, умовами життя. При відсутності таких знань дитина, прийнявши роль, змушена буде виділяти в довкіллі ті властивості, на які раніше не звертала увагу, але які мають суттєве значення для вирішення ігрового завдання. Таким чином, гра сприяє вдосконаленню вміння розрізняти зовнішні виразні властивості природи.

Якщо пропонується роль мало знайомого об'єкта, спостереження за яким неможливо найближчим часом, дитина творчо переробляє отриману, а також наявну в чуттєвому досвіді інформацію. Подібна творча переробка спонукає до народження образів, які дещо відрізняються від реальних об'єктів і являють собою інтуїтивне відкриття нового, незнаного в природі. Так збагачується чуттєвий досвід дитини.

Пізнання дітьми різних об'єктів природи відбувається через іграшки. В усіх народів світу в різні часи були іграшки-образи, пов'язані з природою. Так, в індіанців відомі дерев'яні ящірки, у єгиптян – механічні крокодили та тигри, у греків – фігурки тварин зі слонової кістки та каменю [6, 317]. Стародавні слов'яни виготовляли дерев'яних коників та качечок, а українці майстрували іграшкових баранців, ведмедів, коників, квочку з курчатами, кізочок, оленів, півників з дерева, лози, соломи, рогози, повісьма та інших природних матеріалів [4]. Власноручне виготовлення дітьми іграшок сприяло кращому пізнанню природи. Наприклад, українські діти в грі «Швигалка» зліплена глиняну кульку намагалися закинути якомога далі, для інших ігор виготовляли пищики, свистуни, бухкала з листків дерева, півників з жита, цибулі, стручків жовтої акації. Бушмени в іграх замість м'яча застосовують дику степову диню, замість сучасних шашок – крем'яшки на розкресленому піску, замість воланчика – горіх з пір'їнкою. Діти бенгальців у грі «Танець бамбука» словесно описують бамбук, у танці зображають бамбук під звуки клацання бамбукових палиць. Звісно, власноруч виготовлені та художньо оформлені іграшки викликають у дитини естетичні почуття, формують естетичний смак, стимулюють зіставлення з реальними природними об'єктами.

Результати спостережень за природними об'єктами знаходять відображення в уявних образах, створених у грі. У низці ігор діти створюють художні образи природних об'єктів: зображають їх на піску, на траві, викладають камінчиками чи змальовують абрис фігури. Наприклад, в австралійській грі «Полювання на кенгуру», у монгольській «Кольорове жабеня» діти викладають контури фігур різних тварин.

В іграх відбувається одухотворення природних об'єктів, діти створюють характерні образи, віддзеркалюють певний настрій героя. Так, в австралійській грі «Кіт-смішко» кіт кумедно нявчить, облизується, підстрибує, виставляє пазурі, вдає із себе грізного звіра; в українській грі «Коза, коза – ме!» коза сердиться, тупає ногами, показує, що всіх рогами переколе. Подібні ігри вимагають від дітей подальшої спостережливості, уважності щодо поведінки тварин, здатності до фантазування. Наприклад, щоб взяти участь в українських народних іграх «Коза», «Лис», «Панас», «В гороховій скрині», «Коти носити», «У барана» діти повинні вміти на вербальному та невербальному рівнях передавати настрій, емоційний стан героїв ігор.

Народними іграми передбачено вживання дітей в образи, намагання зрозуміти реальних істот. У болгарській грі «Лисички і сторожі» лисиця

намагається пробратись у курник, а діти їй допомагають. У литовській грі «Спутані рисачки» – коні зі спутаними ногами повинні якнайдалі відбігти, бо їм, як і дітям, цікаво пізнавати світ. У білоруській грі «Перепілонька» діти показують, як важко хворій перепілоньці. В українській грі «Бджола», де матка намагається зберегти своїх бджіл, гравці виявляють усвідомлення стану хранительки бджолої родини. У грі «У ворона» діти промовляють кілька раз з відповідними інтонаціями «Кра!», що відповідає людському «їсти хочу».

Естетичність ігрових дій підсилюється віршованістю ігрових примовок, наявністю імпровізацій в ігрових діях. У дитячій творчості виявляється здатність до образного мислення, емоційної децентрації, злиття побаченого з уявним, створення фантастичних образів, розуміння дітьми внутрішньої виразності природи.

Реальні стосунки, що складаються між гравцями, викликають переживання реальних почуттів, потребу в розумінні станів іншої людини й антропоморфізованого об'єкта природи, вияв співчутливих реакцій у взаєминах з іншими. У процесі гри почуття, які виникли на основі спілкування з іншими людьми, сприйняття художніх образів, об'єктів і явищ природи, часто переводяться в певну дію. Подібна дія може виступати як вияв естетичної чуйності, а також як засіб її формування.

У народних іграх змальовано ідеал гармонійного співіснування з природою. Наприклад, в українській народній грі «В гороховій скрині» діти називають і описують птахів, промовляють: «Он дивись, горобчик сірий. Зернятко клює» або «У лузі на калині зозуля кує». В українській грі «Розлилися води» елементами зображеної картини є «весна-красна», «діти-квіти», «зілля зелененьке», «зозуля кує, бо літечко чує», «соловей щечече, садки розвиває». У корейській народній грі «Тигр, ловець і рогатина» описується тигр, особливості його життя в дрімучих лісах Кореї. Ознайомлення монгольських дітей із грою «Верблюди і верблюденята» та африканською грою «Верблюди» зазвичай супроводжується розповіддю про важливість для життя людини улюбленої тварини – верблюда, повага до якого виявляється навіть у тому, що з верблюжої шерсті не виготовляють килими. Залучення до подібних народних ігор сприяє закладанню в підсвідомості дитини думки, що цю гармонію не можна порушувати.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Отже, народна гра сприяє формуванню в дитини відчуття унікальності різних об'єктів і явищ природи через усвідомлення зовнішньої і внутрішньої їх виразності, що викликає прагнення до їх збереження і фіксування своїх вражень у художній формі. Застосування народних ігор у педагогічному процесі може сприяти формуванню в молодших школярів естетичної чуйності до природи, а отже, удосконаленню їх еколого-естетичного виховання. Перспективами подальших розвідок проблеми може бути визначення низки компетенцій і компетентностей, які повинні формуватись у дітей у процесі

еколого-естетичного виховання; вивчення технології застосування народної гри в процесі виховання молодших школярів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дитячі пісні та речитативи / [упор. Г. В. Довженок, К. В. Луганська]. – К. : Наукова думка, 1991. – 408 с.
2. Кудикіна Н. В. Ігрова діяльність молодших школярів у позаурочному навчально-виховному процесі : монографія / Надія Василівна Кудикіна. – К. : КМПУ ім. Б. Д. Грінченка, 2003. – 272 с.
3. Лосев А. Ф. Эстетика / А. Ф. Лосев // Философская энциклопедия. – М. : Советская энциклопедия, 1970. – Т. 5. – С. 570–576.
4. Найден О. С. Українська народна іграшка: Історія. Семантика. Образна своєрідність. Функціональні особливості / Олександр Семенович Найден. – К. : «АртЕк», 1999. – 256 с.
5. Печко Л. П. Выразительность эстетики природы и культура личности / Лейла Петровна Печко. – Ульяновск : УлГТУ, 2008. – 363 с.
6. Поніманська Т. І. Виховання дітей у грі / Поніманська Т. І. // Дошкільна педагогіка : навч. посібн. – К. : Академвидав, 2006. – С. 303–366.
7. Ткаченко О. М. Воспитание эстетической отзывчивости к природе у младших школьников в процессе игры : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / О. М. Ткаченко ; НИИ ХВ. – М., 1992. – 16 с.

РЕЗЮМЕ

Ткаченко О. М. Формирование эстетической отзывчивости к природе у младших школьников средствами народной игры.

В статье обращается внимание на важность формирования эстетической отзывчивости к природе у младших школьников для эффективности решения задач эколого-эстетического воспитания в контексте реализации требований компетентностного подхода в образовании; выявляется воспитательный потенциал народной игры в подготовке подрастающих поколений к гармоническому взаимодействию с природой через осознание уникальности, внешней и внутренней выразительности разных объектов и явлений окружающей природы, что вызывает у ребенка стремление к их сохранению и фиксации своих впечатлений в художественной форме.

Ключевые слова: эколого-эстетическое воспитание, компетентностный подход в образовании, эстетическая отзывчивость к природе, выразительность природы, формирование эстетической отзывчивости к природе у младших школьников, народная игра.

SUMMARY

Tkachenko O. Formation of aesthetic responsiveness to nature in primary school pupils by means of folk games.

The article shows the importance of aesthetic responsiveness to nature in primary school pupils for the efficiency of solving problems of ecological and aesthetic education in the context of the implementation of the requirements of the competence approach in education. Aesthetic responsiveness to nature is seen as a competence, a prerequisite for the formation of some key and special environmental competencies. Aesthetic responsiveness to nature is defined as a stable power of experiencing integrity with nature that is based on aesthetic receptivity in relation to the number of objective expressive forms of natural reality, the desire to preserve the aesthetic in nature, to transfer it to others in the process of communicating their experiences in artistic form.

It was noted that the category of expression is established within the environmental aesthetics as a result of revaluation of aesthetic criteria regarding the nature. The concept of understanding the aesthetic in nature as expressive has its origins in the theory about symbolic expressiveness of things and suggests some holistic unity of the internal and external, content and form. The article reveals that an important element of development of ecological and aesthetic culture is a primary school, due to the peculiarities of the psychic development of junior schoolchildren, their focus on a holistic perception of natural objects, spiritualization and humanization of nature, the implementation of creative ideas of aesthetic improvement of natural images, saving of live, detailed images previously viewed scenes, etc. of primary school age is sensitive to aesthetic responsiveness to nature.

Centuries-old experience of the successful formation of the individual qualities of a person in relation to the reality and nature in particular enshrined in the national game. During the game, improving the experience of children of various properties of nature, the differentiation of objects and phenomena of nature as aesthetic values, emotional, and artistic processing, etc takes place. The various components and elements of folk games (name's attributes, role play, relationships in the game, jokes, tools, roles and so on) have pedagogical potential in the field of ecological and aesthetic education, as demonstrated in the article on the example of Ukrainian folk games and the games of other peoples of the world.

Key words: *ecological and aesthetic education, competence approach in education, aesthetic responsiveness to nature, expressiveness of nature, formation of aesthetic responsiveness to nature in primary school, folk game.*